

## KAYKOVUSNING “QOBUSNOMA” ASARI VA UNING PEDAGOGIK FIKR TARAQQIYOTIDA TUTGAN O‘RNI

*Mamatraimova Mohirabonu*

*Odiljonova Sevinch*

*UMFT universiteti, 3-kurs*

*S01-23P/S guruh talabalari*

**Annotatsiya:** Mazkur maqolada Sharq ma'rifiy-adabiy merosining nodir namunalaridan biri bo'lgan Kaykovusning “Qobusnoma” asarida ilgari surilgan pedagogik g'oyalar keng tahlil qilinadi. Asarda ta'lim-tarbiya, axloqiy kamolot, ilm-ma'rifatning ahamiyati, ota-ona va ustozning o'rni, shaxs tarbiyasida hayotiy tajribaning roli yoritilgan. Shuningdek, “Qobusnoma”ning pedagogik fikr taraqqiyotidagi o'rni va uning bugungi ta'lim-tarbiya tizimi uchun ahamiyati ochib berilgan.

**Kalit so'zlar:** Kaykovus, Qobusnoma, pedagogik fikr, ta'lim, tarbiya, axloq, ustoz, ilm-ma'rifat

### **Kirish**

Sharq xalqlari pedagogik tafakkuri rivojida didaktik va axloqiy asarlar muhim ahamiyat kasb etgan. Ana shunday bebaho meroslardan biri — Kaykovus tomonidan yaratilgan “Qobusnoma” asaridir. Ushbu asar o'g'il farzand tarbiyasiga bag'ishlangan nasihatnoma bo'lib, unda shaxs kamolotining turli jihatlari chuqur yoritilgan.

“Qobusnoma” asari asrlar davomida yosh avlodni axloqiy, aqliy va ijtimoiy jihatdan tarbiyalashda muhim manba bo'lib kelgan.

### **Kaykovus va “Qobusnoma” asarining yaratilish tarixi**

Kaykovus XI asrda yashab ijod qilgan davlat arbobi va mutafakkir bo'lib, “Qobusnoma” asarini o'g'li Gilonshohga nasihat sifatida yozgan. Asar nasriy shaklda bo'lib, unda hayot tajribasi, axloqiy qarashlar va tarbiyaviy ko'rsatmalar mujassam.

Asar 44 bobdan iborat bo'lib, unda ilm olish, kasb tanlash, muomala madaniyati, do'stlik, mehnatsevarlik va insoniy fazilatlar keng yoritilgan.

### **“Qobusnoma” asarida ta'lim va ilm-ma'rifat masalalari**

“Qobusnoma”da ilm olish eng muhim tarbiyaviy vazifa sifatida talqin etiladi. Kaykovus ilmni insonni komillikka yetkazuvchi asosiy vosita deb biladi.

Muallif yoshlarni ilm olishga, ustozga hurmat bilan qarashga va bilimni amaliy hayotda qo'llay bilishga undaydi. Ilm faqat nazariya emas, balki hayotiy tajriba bilan uyg'un bo'lishi lozimligi ta'kidlanadi.

### **Axloqiy tarbiya va insoniy fazilatlar**

Asarda axloqiy tarbiya masalalari markaziy o'rin egallaydi. Kaykovus halollik, rostgo'ylik, kamtarlik, sabr-toqat va adolat kabi fazilatlarni inson kamolotining asosi deb hisoblaydi.

U manmanlik, yolg'onchilik va johillik kabi illatlarni qoralab, yoshlarni yuksak axloqli bo'lishga chaqiradi. Bu g'oyalar pedagogik tarbiyaning asosiy yo'nalishlarini belgilaydi.

### **Ota-ona va ustozning tarbiyadagi o'rni**

Kaykovus tarbiyada ota-ona va ustozning o'rniga alohida e'tibor qaratadi. Ularning shaxsiy namunasini tarbiyaning eng samarali vositasi deb hisoblaydi.

Asarda ustozni hurmat qilish, uning nasihatlariga amal qilish shaxs tarbiyasining muhim sharti sifatida ko'rsatiladi. Bu fikrlar bugungi pedagogik qarashlar bilan hamohangdir.

### **Hayotiy tajriba va amaliy tarbiyaning ahamiyati**

"Qobusnoma"da tarbiya faqat nazariy bilim bilan cheklanmasligi, balki hayotiy tajriba orqali mustahkamlanishi zarurligi ta'kidlanadi.

Kaykovus insonni real hayotda to'g'ri yo'l topa oladigan, mustaqil qaror qabul qila oladigan shaxs qilib tarbiyalash muhim deb hisoblaydi.

### **"Qobusnoma"ning pedagogik fikr taraqqiyotidagi o'rni**

"Qobusnoma" Sharq pedagogik tafakkurining rivojida muhim bosqich bo'lib, u keyingi mutafakkirlar va adiblar ijodiga kuchli ta'sir ko'rsatgan.

Asarda ilgari surilgan ta'lim-tarbiyaviy g'oyalar keyingi asrlarda yaratilgan pedagogik asarlar uchun mustahkam asos bo'lib xizmat qilgan.

### **Zamonaviy ta'lim-tarbiyada "Qobusnoma"ning ahamiyati**

Bugungi kunda "Qobusnoma" asaridagi pedagogik g'oyalar o'z dolzarbligini saqlab qolmoqda. Axloqiy tarbiya, ustozga hurmat, ilmga intilish kabi qarashlar zamonaviy ta'lim tizimida ham muhim ahamiyatga ega.

Asar yosh avlodni ma'naviy barkamol qilib tarbiyalashda bebaho manba hisoblanadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, Kaykovusning "Qobusnoma" asari pedagogik fikr taraqqiyotida muhim o'rin tutadi. Unda ta'lim va tarbiya masalalari chuqur va tizimli tarzda yoritilgan.

Asarda ilgari surilgan g'oyalar bugungi pedagogika fani va ta'lim-tarbiya amaliyotida ham muhim ahamiyat kasb etadi hamda yosh avlodni komil inson qilib tarbiyalashga xizmat qiladi.

### **Foydalanilgan adabiyotlar:**

1. Xaydarov. S.A.(2026). Pedagogik risklarni boshqarishda globallashuv jarayonlarning ahamiyati. International scientific journal. Interpretation and researches. 1(73).

2. Xaydarov. S.A. (2026). Pedagogik risklarni boshqarishning nazariy asoslari va globallashuv jarayonidagi ahamiyati. NEW RENAISSANCE international scientific journal. 3(1). 159-164.
2. Хайдаров С. (2025). Оилаларда фарзанд тарбиясига рухий таъсир ўтказиш. Modern Education and Development. 3 (17). 23-27.
3. Khaydarov S.A. (2025). The role of the use of fine arts in teaching the history of the country. Modern Education and Development. 3 (17). 28-33.
4. Xaydarov S.A. (2025). Ijtimoiy-gumanitar fanlarda raqamli metodlardan foydalanish yo'llari. NEW RENAISSANCE international scientific journal. 2(1). 91-94.
5. Xaydarov S.A. (2025). Yoshlarda vatanparvarlik hissini tarbiyalashda Boburnoma asariga ishlangan miniatyuralarning ahamiyati. Til va adabiyot.uz. 2.11-12.
6. Khaydarov S.A. (2025). On analysis of family factors and social creativity issues in the study of the psychological portrait of educational institutions' leaders. Tuijin Jishu/Journal of Propulsion Technology ISSN: 1001-4055 Vol. 46 No. 2.
7. Xaydarov S.A. (2025). Pedagogik risklarni boshqarishning nazariy asoslari va globallashuv jarayonidagi ahamiyati. 3 (9). 261-265.